

Om människans tredje tillstånd efter döden, som är ett tillstånd av undervisning för dem som kommer till himlen

512. Människans, det vill säga hennes andes, tredje tillstånd efter döden är ett tillstånd av undervisning. Detta tillstånd är till för dem som kommer till himlen och blir änglar, men inte för dem som kommer till helvetet, emedan dessa inte kan undervisas. Dessa sistnämnda människors andra tillstånd i andarnas värld är därför också deras tredje, och avslutas med att de helt och hållet vänds till sin personliga kärlek och alltså till det helvetiska samhälle som är i likadan kärlek som de själva. När detta har skett, vill och tänker de från denna kärlek, och eftersom den kärleken är helvetisk, vill de inte något annat än ont och tänker inte något annat än falskt. Detta skänker dem glädje, eftersom det hör till deras kärlek. Därför förkastar de allt det goda och sanna som de förut hade antagit, då ju detta bara tjänade som medel för deras kärlek.

[2] Goda andar däremot leds från det andra tillståndet i andarnas värld in i ett tredje tillstånd, som är ett tillstånd av deras förberedelse för himlen genom undervisning. Ingen kan nämligen förberedas för himlen annat än genom att få insikt i det goda och det sanna och alltså inte genom något annat än undervisning. Ingen kan nämligen veta vad andligt gott och sant är, och vad det onda och falska är som är det godas och sannas motsatser, om han inte undervisas. Vad ett socialt och moraliskt gott och sant är, som kallas rättvist och hederligt, kan man få veta i världen, därför att det där finns samhällslagar som lär vad det är som är rättvist. Där förekommer också umgängesformer, varigenom människan lär sig att leva enligt de moraliska lagarna, vilka alla har att göra med det som är hederligt och rätt. Men det andliga goda och sanna lär man sig inte från världen, utan från himlen. Man kan förvisso lära sig det från Ordet och

av kyrkans lära, som kommer från Ordet, men det kan dock inte utöva någon inflytelse på livet, om inte människan med hänsyn till sina inre egenskaper, som tillhör sinnet, är i himlen. Människan är i himlen i den stund hon erkänner det Gudomliga och samtidigt handlar rättvist och hederligt därför att man bör handla så, eftersom det är föreskrivet i Ordet. På så sätt handlar hon rättvist och hederligt för det Gudomligas skull, och inte av hänsyn till sig själv och världen som mål.

[3] Ingen kan emellertid handla på detta sätt, om han inte först har blivit undervisad om sådana sanningar som att det finns en Gud, en himmel, och ett helvete, och ett liv efter döden, samt att Gud bör älskas högre än allt annat, och att man bör älska sin nästa såsom sig själv, ävensom att man bör tro på det som är skrivet i Ordet därför att Ordet är Gudomligt. Utan förståelse och erkännande av dessa grundprinciper kan människan inte tänka andligt, och utan tanke på dem vill hon inte, ty det som människan inte känner till kan hon inte tänka, och det som hon inte tänker kan hon inte vilja. Det är alltså när människan vill leva efter dessa grundprinciper som himlen inflyter, det vill säga, som Herren inflyter genom himlen i människans liv. Herren inflyter nämligen i viljan och genom viljan i tanken och genom båda i livet, och av detta uppstår allt liv hos människan. Av detta är det uppenbart att man inte kan lära sig det andligt goda och sanna från världen, utan blott från himlen, och att ingen kan förberedas för himlen annat än genom undervisning.

[4] Det förhåller sig dessutom så att i samma mån som Herren inflyter i en människas liv, undervisar han henne. I samma mån upptänder han nämligen viljan med kärlek till att få lära sig sanningar och upplyser tanken så att den må känna till dem. I den grad som detta sker öppnas också människans inre känslö- och tankevärld och himlen implantas i den. Vad mera är, i samma grad inflyter det Gudomliga och det himmelska i de handlingar av uppriktighet hos människan som hör till det moraliska livet och i de handlingar av rättfärdighet som hör till samhällslivet och gör dessa handlingar andliga, eftersom människan då utför dem från det Gudomliga, alldenstund hon gör dem för det Gudomligas skull. Dessa det moraliska och samhälleliga livets hederliga och rättskaffens handlingar, som människan utför från denna källa, är det andliga livets direkta verkningar. En verkan härleder nämligen allt som hör till den från sin frambringande orsak, ty sådan som orsaken är sådan är dess verkan.

513. Änglar från många olika samhällen är engagerade i undervisningen, framför allt de som bor i de norra och södra väderstrecken, ty dessa änglasamhällen är på grund av sin insikt i det goda och det sanna i intelligens och vishet. De platser där undervisningen sker ligger norrut och är av olika slag, och de är inordnade och avdelade från varandra alltefter de olika klasserna och arterna av det himmelska goda, och detta för att alla och envar skall kunna undervisas på dessa platser i enlighet med sitt skaplygne och sin mottagningsförmåga. Dessa platser är spridda vitt omkring på stort avstånd från varandra. De goda andar som skall undervisas förs av Herren till dessa platser efter att ha genomgått sitt andra tillstånd i andarnas värld, dock inte alla. De som har fått sin undervisning i världen bereds nämligen också av Herren i världen för himlen och förs till himlen på en annan genomfartsväg – somliga omedelbart efter döden, andra efter ett kort uppehåll hos goda andar i andarnas värld, där de grövre inslagen i deras tankar och känslor avlägsnas som de ådragit sig genom sina befattningar och rikedomar i världen, och på så sätt renas de. En del av dem får först gå igenom ödeläggelser*, vilket sker på ställen under fotsulorna [på den ”Stora Människan”], vilka ställen kallas den lägre jorden, där en del får lida svårt. Dessa är sådana människor som har befast sig i falskheter, men ändå levtt ett gott liv. Befästa falskheter klänger sig nämligen hårdnackat fast, och innan de har blivit skingrade kan man inte se sanningar och följaktligen inte ta emot dem. Men vad ödeläggelser är och hur de äger rum har förklarats på många ställen i verket *Arcana Caelestia*, varifrån hänvisningarna som följer efter detta kapitel har hämtats²⁷⁶.

514. Alla som uppehåller sig på de platser där undervisningen sker bor skilda från varandra. Med hänsyn till sina inre egenskaper är var och en där nämligen förbunden med det samhälle i himlen som han skall komma till. På samma sätt som samhällena i himlen är ordnade efter den himmelska formen (se ovan nr 200–212) är alltså också platserna för undervisning ordnade. När man från himlen blickar ned på dessa platser ser de därför ut som en himmel

* Med ödeläggelser avses avlägsnandet av det som är ont och falskt från dem som är väsentligen goda, också avlägsnandet av det skenbart goda och sanna från dem som är väsentligen onda. Se *Arcana Caelestia*, nr 1106–1113; *Andliga Dagboken*, nr 5071.

** Himlen i dess helhet återspeglar inför Herren bilden av en människa, därför att den återspeglar honom. Det är därför som himlen kallas den Stora Människan. (*Arcana Caelestia*, nr 1894.) (Översättarens anmärkningar.)

i mindre form. På längden har de en utsträckning från öster till väster och på bredden från söder till norr. Men bredden ser ut att vara mindre än längden. Dessa platser ser ut att vara så ordnade att i den främre delen bor de som har dött som barn och uppfostrats i himlen* tills de nått den första ungdomsåldern. När de har genomgått småbarnsåldern hos de kvinnor som där vårdat dem, förs de av Herren till den plats där de skall få sin undervisning. Bakom denna ligger den plats där de som har dött som vuxna får sin undervisning och som i världen hade en varm känsla för den sanning som har att göra med godhet i livet. Ännu längre bak ligger den plats där de som varit knutna till den muhammedanska religionen befinner sig och som i världen levde moraliskt och erkände en enda Gudom och Herren som Profeten i egen Person^a. När dessa avviker från Muhammed, eftersom han inte kan ge dem något skydd, kommer de till Herren och tillber honom och erkänner hans Gudomlighet och undervisas då i den kristna religionen. Åter ännu längre bort bakom denna plats ligger platser för undervisning av ett antal olika hedniska folk, som under sitt liv i världen hade levt ett gott liv enligt sin religion och därigenom hade förvärvat sig ett slags samvete och handlat rättvist och redligt, inte så mycket på grund av samhällets^b som av religionens lagar, som de ansåg att man borde hålla heliga och inte på något sätt bryta. Efter att de har undervisats leds alla dessa lätt till att erkänna Herren, eftersom de är av hjärtat övertygade om att Gud inte är osynlig utan synlig i sin Mänskliga Form. Till antalet är dessa flera än alla de övriga, och de bästa av dem kommer från Afrika.

515. Alla undervisas emellertid inte på samma sätt och inte heller av samma samfund i himlen. De som från sin tidigaste barndom har undervisats i himlen undervisas av de inre himlarnas änglar, eftersom de inte har tillägnat sig några falska föreställningar från sådana falska lärare som har sitt ursprung i religionen och inte heller förorenat sitt andliga liv med sådan meningslös flärd som hör världslig ära och världsligt överflöd till. De som har dött som vuxna undervisas mestadels av den yttersta himlens änglar, därför att dessa änglar är lämpligare lärare för dem än de inre himlarnas änglar. De sistnämnda är nämligen i en inre vishet som vuxna nykomlingar till andevärlden ännu inte kan ta emot. Muhammedanerna undervisas emellertid av änglar som förut varit

* Se nr 332, fotnoten.

i samma religion som de, men som blivit omvända till kristendomen. Också hedningarna undervisas av sina egna änglar.

516. All undervisning i andarnas värld utgår från den lära som kommer från Ordet, men inte från Ordet utan lära. De kristna undervisas från den himmelska läran, som helt och hållet överensstämmer med den inre meningen i Ordet. Alla övriga, såsom muhammedanerna och hedningarna, undervisas från läror anpassade till deras fattningsförmåga. Dessa läror skiljer sig från den himmelska läran endast däri att de genom det moraliska livet lär människorna att leva ett andligt liv som överensstämmer med deras religions rätta läror, som de inrättade sitt liv efter i världen.

517. Undervisningen i himlarna skiljer sig från undervisningen på jorden i att andarnas insikter inte läggs på minnet, utan görs till en del av livet. Andarnas minne ligger nämligen i deras liv, ty de tar emot och tillägnar sig allt som överensstämmer med deras liv och tar inte emot och än mindre tillägnar sig något som inte överensstämmer med det. Andar är nämligen känslor och följaktligen i en mänsklig form helt lik deras känsloliv.

[2] Eftersom andarna är sådana, inspireras de ständigt av en sådan känsla av tillgivenhet för sanningen som manar människan till att utföra en nytta i livet, ty Herren ombesörjer beständigt att varje människa må älska en nytta som överensstämmer med hennes anlag. Denna kärlek förhöjs också genom hoppet om att bli änglar. Eftersom dessutom alla uppgifterna i himlen siktar på allmännyttan, som innebär att vara till nytta för Guds rike, som i himlen är änglarnas fädernesland, och eftersom alla såväl specialbetonade som personliga uppgifter är värdefullare ju närmare och ju mer de har den allmänna nyttan i sikte, ju tydligare är det att dessa uppgifter, som är otaliga, är både goda och himmelska. Hos varje ängla-ande är därför tillgivenheten för det sanna så intimt förbunden med en känsla för nytta att de bildar en enhet, och därigenom inplantas det sanna i nyttan, så att de sanningar som ängla-andarna lär sig är sådana sanningar som hör ihop med nytta. På så sätt undervisas ängla-andarna och förbereds för himlen.

[3] En sådan känsla för sanningen som överensstämmer med nytta kan bi-bringras människan på många olika sätt, av vilka de flesta är okända i världen. Främst sker det genom att man bildar sig en föreställning om sina uppgifter, som i den andliga världen kan åskådliggöras på tusen olika sätt och med en så

intensiv förnimmelse av glädje och behag att det genomtränger anden från det innersta av hans sinne till det yttersta av hans kropp och på så sätt påverkar hela hans personlighet^a. Därigenom blir en ande så att säga sin egen uppgift eller nytta. När han kommer till sitt eget samhälle, som han genom sin undervisning införts i, kommer han därför in i sitt eget personliga liv när han ingår i sin egen uppgift²⁷⁷. Av detta kan man klart inse att det inte är kunskaper, som ju blott är yttre sanningar, som gör att människan kommer till himlen, utan det är just det liv som är ett liv i nytta som för människan dit, vilket inplantades i henne genom hennes uppgifter.

518. Det var några andar som på grund av sin föreställning i världen hade intalat sig att de, när de kom till himlen, skulle tas emot framför andra, därför att de var lärda och hade stor kunskap om Ordet och kyrkornas läror, och som därför trodde att de var visa och att det var de som avsågs där det sägs:

De skulle lysa såsom fästet lyser och såsom stjärnorna (*Dan. 12:3*).

Det undersöktes emellertid huruvida deras tankeföreställningar hade sitt säte i minnet eller i livet. De som hade en äkta tillgivenhet för sanningen och därför såg fram emot sådana uppgifter som inte hade något samband med kroppsliga och världsliga bestyr, och som därför egentligen är andliga uppgifter, togs också emot i himlen efter att de hade undervisats. De fick då veta vad det är som ”lyser [som fästet]” i himlen, nämligen att det är den Gudomliga sanningen, som är himlens ljus närvarande i en nytta, och att det är nyttan som är som ett fält som tar emot det himmelska ljusets strålar och bryter dem i alla upptänkliga underbara färger^a. De däremot hos vilka kunskaperna hade sitt säte endast i minnet, och som därigenom hade skaffat sig en förmåga att resonera om sanningar och bekräfta vad de redan antagit som grundsatser, betraktade efter bekräftelsen dessa grundsatser som sanningar trots att de var falska. Eftersom dessa andar inte var i något ljus från himlen – och dock, på grund av det högmod som vanligtvis vidlåter denna slags klyftighet, trodde att de var lärare än andra och därför skulle få komma till himlen och betjänas av änglarna – upplyftes de till den första eller yttersta himlen för att besöka ett änglasamhälle där och på så sätt befrias från sin dåraktiga tro. Redan vid ingången började det emellertid att mörkna för deras ögon vid inflödet av himlens ljus, sedan började de att förvirras till förståndet och omsider att kippa efter andan som om de vore nära

döden, och när de kände himlens värme, som är himmelsk kärlek, började de plågas i sitt inre. Därför kastade de sig ned därifrån och blev sedan undervisade om att det inte är kunskaper som gör en ängel till en ängel, utan just det liv som ängeln vunnit för sig med hjälp av kunskaperna. Kunskaper i sig själva betraktade är nämligen utanför himlen, men det liv som man förskaffar sig genom kunskaperna är inom himlen.

519. Efter det att andarna på de ovan beskrivna platserna beretts för himlen genom undervisning, vilket sker på kort tid därför att de är i andliga föreställningar som på en gång innehåller en mångfald olika begrepp, så blir de iförda sådana kläder som änglarna har, vilka för det mesta är så bländvita som det finaste linne. Så klädda förs de in på en väg som sträcker sig uppåt mot himlen och överlämnas där till änglavakter och tas längre fram emot av andra änglar och upptas i deras samhällen och åtnjuter där alla tänkbara välsignelser^a. Därefter leds var och en av Herren till sitt eget samhälle, vilket också kan ske på många olika vägar och emellanåt på omvägar. De vägar som de leds fram på känner ingen ängel till utan endast Herren. När andarna kommer till sitt eget samhälle frigörs deras inre karaktärsegenskaper^b, och eftersom dessa överensstämmer med egenskaperna hos de änglar som bor i samhället, känns de omedelbart igen och tas emot med glädje.

520. Till detta vill jag lägga en sak värd att lägga på minnet om de vägar som leder från dessa undervisningsplatser till himlen, och på vilka de nyblivna änglarna förs dit. Det finns åtta sådana vägar, två från varje plats där ängla-andarna undervisas. Den ena av dessa stiger uppåt mot öster, den andra mot väster. De som kommer till Herrens himmelska rike leds fram på den östra vägen, medan de som kommer till det andliga riket leds fram på den västra vägen. De fyra vägar^c som leder till Herrens himmelska rike syns prydda med olivträd och andra fruktbarande träd av olika slag, medan de fyra vägar som leder till Herrens andliga rike syns prydda med vinodlingar och lagerträd. Detta har sitt ursprung i motsvarigheter, ty vinrankor och lagerträd motsvarar människans tillgivenhet för sanningen och dess uppgifter, medan oliver och andra frukter motsvarar en känsla för det goda och dess uppgifter.

* Att det finns fyra olika platser för undervisning, se nr 94. (Översättarens anmärkning.)

Att ingen kommer till himlen av omedelbar barmhärtighet

521. De som inte har blivit undervisade om himlen och om vägen till himlen, och inte heller om vad himlens liv hos människan är, har fått för sig att människan tas emot i himlen av pur barmhärtighet, och att denna barmhärtighet erbjuds dem som är i tro och som Herren medlar för. De tänker sig med andra ord att det helt enkelt är en fråga om att släppas in av nåd, och att följaktligen alla människor kan frälsas alltefter Herrens gottfinnande oavsett hurdana de är. En del tror till och med att alla som är i helvetet kan frälsas. Men de som tänker på detta sätt vet faktiskt inte något om människan, såsom att hon är helt och hållet sådan som hennes liv är och att hennes liv är likadant som hennes kärlek, icke blott med hänsyn till de inre egenskaperna som tillhör hennes vilja och förstånd, utan också med hänsyn till de yttre egenskaperna som tillhör hennes kroppsliv. Inte heller inser de att den kroppsliga formen blott är en yttre form vari de inre egenskaperna tar sig uttryck, och att hela människan följaktligen är sin egen personliga kärlek (se ovan, nr 363). De inser inte ens att kroppen inte lever av sig själv, utan från sin ande, och att människans ande just är hennes känsla. De inser ej heller att människans andliga kropp inte är något annat än hennes känsla i mänsklig form, som människan också visar sig i efter döden. Så länge som människan är okunnig om dessa förhållanden kan hon också förledas till att tro att frälsning inte är något annat än ett slags Gudomligt gottfinnande, som kallas barmhärtighet och nåd.

522. Vad Gudomlig barmhärtighet är måste därför först förklaras. Den Gudomliga barmhärtigheten är ren barmhärtighet mot hela människosläktet med avsikt att det skall frälsas, och den verkar också oavbrutet för varje människa och undandras aldrig någon. Därför frälses också varje människa som kan frälsas. Ingen kan emellertid frälsas annat än med Gudomliga medel, och dessa har blivit uppenbarade av Herren i Ordet. De Gudomliga medlen är

vad som kallas Gudomliga sanningar. Dessa lär hur människan måste leva för att hon skall kunna frälsas. Genom dem leder Herren människan till himlen, och genom dem ingiver Herren i människan himlens liv. Detta gör Herren för alla människor, men himlens liv kan inte ingivas några andra än dem som avstår från det onda, ty det onda står hindrande i vägen. I den mån som människan avstår från det onda leder Herren henne alltså av ren barmhärtighet i kraft av Gudomliga medel, och det gör han alltifrån människans tidigaste barndom till slutet av hennes liv i världen och därefter i all evighet. Det är detta som menas med Gudomlig barmhärtighet. Sålunda framgår det att den Gudomliga barmhärtigheten är ren barmhärtighet, men den består inte i ett omedelbart förbarmande, det vill säga, den är inte sådan att den frälser alla av rent godtycke, hur de än har levat.

523. Herren gör aldrig något emot ordningen, därför att han själv är Ordningen. Det är den Gudomliga sanningen som utgår från Herren som utgör ordningen, och de Gudomliga sanningarna är ordningens lagar. Det är i enlighet med dem som Herren leder människan. Att frälsa människan av omedelbar barmhärtighet är därför emot den Gudomliga ordningen, och det som är emot den Gudomliga ordningen är emot det Gudomliga. Den Gudomliga ordningen är himlen i och omkring människan^a, och människan har förvänt denna ordning hos sig genom ett liv motsatt ordningens lagar, som är Gudomliga sanningar. Till denna ordning återförs människan av Herren av ren barmhärtighet och med hjälp av ordningslagarna, och i samma mån som människan återförs till ordningen tar hon emot himlen inom sig, och den som tar emot himlen inom sig ingår i himlen. Av detta är det än en gång klart att Herrens Gudomliga barmhärtighet är ren barmhärtighet, men inte en barmhärtighet som verkar utan medel²⁷⁸.

524. Om människorna kunde frälsas av omedelbar barmhärtighet skulle alla frälsas, till och med de som är i helvetet. Nej, i så fall skulle det inte ens finnas ett helvete, då ju Herren är idel barmhärtighet, kärlek och godhet. Det vore därför emot själva det Gudomliga att säga att alla kan frälsas, vare sig det finns medel därtill eller ej, och att Herren ändock inte skulle frälsa dem. Det är nämligen känt från Ordet att Herren vill att alla skall frälsas, och att ingen skall fördömas.

525. De flesta som från den kristna världen kommer till det andra livet för med sig denna tro att de kommer att frälsas av omedelbar barmhärtighet, ty de ber om det. När de blivit utforskade visar det sig emellertid att de tror att tillträde till himlen endast beror på att man släpps in, och att de som släpps in åtnjuter himmelsk fröjd. De är fullständigt okunniga om vad himlen och himmelsk fröjd är. Därför sägs det dem att himlen inte nekas någon av Herren, och att de kan få tillträde och till och med få stanna där, om de så önskar. De som önskade det blev också insläppta. Men redan när de stod på tröskeln till himlen greps de – på grund av fläkten från himlens värme, som är den kärlek som änglarna är i, och på grund av inflödet i dem av himlens ljus, som är det Gudomliga sanna – av en sådan hjärtångest att de inom sig kände en helvetisk smärta i stället för himmelsk fröjd, och förfärade häröver kastade de sig huvudstupa ned därifrån. Så undervisades de genom levande erfarenhet om att himlen inte kan ges någon av pur barmhärtighet utan medel.

526. Jag har ibland talat med änglarna om denna sak och påpekat för dem att när de flesta i världen, som lever i det onda, talar med andra om himlen och det eviga livet, påstår de att tillträde till himlen endast är att släppas in av pur barmhärtighet. Jag har också påpekat att särskilt de som gör tron till frälsningens enda medel har denna åsikt, ty på grund av denna sin religions grundsats tar de inte hänsyn till levernet och de kärlekens gärningar som bildar levernet, och följaktligen tar de inte heller hänsyn till några av de andra medel genom vilka Herren inplanterar himlen i människan och gör henne mottaglig för himlens fröjd. Eftersom de alltså förkastar varje bruk av medel, fastslår de som en nödvändig följd av denna sin åsikt att människan kommer till himlen av ren barmhärtighet, vartill de tror att Gud Fader bevekas genom Sonens medling.

[2] På allt detta svarade änglarna att de visste att denna trossats av nödvändighet följer av att man som grundregel accepterat läran att tro allena frälser. De sade också att de visste att eftersom denna dogm är huvudet för alla de övriga, och eftersom inte något ljus från himlen kan inflyta i denna dogm, emedan den inte är sann, så är detta orsaken till den okunnighet som i dag råder i kyrkan om Herren, om himlen och om livet efter döden, om himlens lycksalighet, om kärlekens och människokärlekens väsen, och i allmänhet om vad som är gott, och om det godas förbindelse med det sanna, och alltså om människans liv, och varifrån det kommer och vad det är. Och dock borde man veta att ingen någonsin har liv från tanken, utan från viljan och de därav kommande handlingarna,

samt att livet kommer från tanken endast i den mån tanken härleds ur viljan, och följaktligen att livet inte heller kommer från tron annat än i den mån tron härleds ur kärleken. Änglarna sörjer över att dessa människor inte inser att tro allena faktiskt inte kan förekomma hos någon, eftersom tro utan sitt ursprung, som är kärleken, endast är vetande, och hos en del personer blott ett slags intalelse som antar skenet av tro (se ovan, nr 62). En sådan intalelse ingår inte i människans liv, utan stannar utanför det, ty den avskiljs från henne om den inte har ett inre sammanhang med hennes kärlek.

[3] Änglarna sade ytterligare att de som har ett sådant grundbegrepp om det väsentliga medlet till människans frälsning inte kan undgå att tro på en frälsning av omedelbar barmhärtighet. De inser ju både från det naturliga ljus som de befinner sig i och på grund av uppenbar erfarenhet, att en från levernet skild tro inte bildar människans liv, eftersom de som lever ett ont liv har förmåga att tänka och skaffa sig bestämda åsikter lika mycket som andra. Därav kommer det att man tror att de onda kan frälsas lika väl som de goda, om de blott i dödsstunden talar med tillförsikt om Sonens medling och Guds barmhärtighet i kraft därav. Änglarna förklarade att de ännu aldrig hade sett någon som levtt ett dåligt liv bli mottagen i himlen av omedelbar barmhärtighet, hur mycket denne än i världen hade resonerat från förtröstan och tillförsikt, som ju är vad som avses med tro i högre mening.

[4] När de tillfrågades om inte Abraham, Isak, Jakob och David samt apostlarna hade blivit upptagna i himlen av omedelbar barmhärtighet, svarade änglarna att inte någon av dem hade blivit det, utan att var och en av dem hade blivit mottagen där alltefter sitt liv i världen. De sade också att de visste var apostlarna befann sig, och att de därstädes inte uppskattades mer än andra. De förklarade vidare att alla ovan nämnda personer omnämns med ära i Ordet, därför att med dem i Ordets inre mening avses Herren – med Abraham, Isak och Jakob, Herren med avseende på det Gudomliga och det Gudomliga Mänskliga, med David, Herren med avseende på den Gudomliga kungavärdigheten, och med apostlarna, Herren med avseende på de Gudomliga sanningarna. Ytterligare sade de att när Ordet läses av människan uppfattar änglarna alls inte någonting om dessa personer, ty deras namn inträder inte i himlen, utan i stället för dem uppfattar de, som nyss sagts, Herren. I det Ord som finns i himlen, om vilket man kan se ovan (nr 259), är dessa personer följaktligen inte alls nämnda, ty det Ordet är den inre meningen av det Ord som finns i världen²⁷⁹.

527. Att det är omöjligt att inplanta himlens liv i dem som i världen levtt ett liv rakt motsatt himlens liv, kan jag intyga av mycken erfarenhet. Det fanns nämligen några personer som trodde att när de efter döden fick höra de Gudomliga sanningarna från änglarna, skulle de lätt acceptera och tro dem och följaktligen leva ett nytt liv och så bli mottagna i himlen. Detta prövades emellertid med ett stort antal, dock endast med dem som hade en sådan tro, och det tilläts för att de skulle inse att det inte förekommer någon ånger efter döden. Den del av dem med vilka försöket gjordes förstod sanningarna och såg ut att ta emot dem, men så snart som de vände tillbaka till det liv som hörde till deras kärlek, förkastade de dem och talade till och med emot dem. Några förkastade sanningarna omedelbart och ville inte ens höra talas om dem. Andra ville att det liv som tillhörde deras kärlek, och som de hade tillägnat sig i världen, skulle tas ifrån dem och att ett änglalikt liv eller himlens liv skulle ingjutas i dem i dess ställe. Detta tilläts också ske, men när det liv som tillhörde deras kärlek togs ifrån dem, föll de ned som döda och hade inte längre någon livskraft. Genom dessa och ett antal andra erfarenheter undervisades de enkla goda andarna om att en människas liv rakt inte kan förändras efter döden, och att ett ont liv alls inte kan förändras till ett gott liv eller ett helvetiskt liv till ett som liknar änglarnas. Varje ande är nämligen från hjassa till häl sådan som hans kärlek är och alltså sådan som hans liv är, och att förändra detta liv till dess motsats skulle vara detsamma som att fullständigt förgöra anden. Änglarna påstår att det är lättare att förvandla en nattuggla till en duva, eller en uv till en paradisfågel, än att förvandla en helvetisk ande till en himlens ängel. Att människan efter döden förblir sådan som hennes liv varit i världen kan man se ovan i ett därtill ägnat kapitel (nr 50–64). Av allt som nu sagts framgår det med all tydlighet att ingen kan tas emot i himlen av omedelbar barmhärtighet.

Att det inte är så svårt som man tror att leva ett liv som leder till himlen

528. En del människor tror att det är svårt att leva ett liv som leder till himlen, vilket kallas ett andligt liv, därför att de har hört att människan måste avsäga sig världen och avsvärja sig de begärelser som sägs tillhöra kroppen och köttet och leva andligt. Detta har de inte fattat på annat sätt än att de måste förkasta allt det världsliga, som huvudsakligen består i ära och rikedom, och ständigt gå omkring i from begrundan av Gud, frälsningen och det eviga livet och tillbringa sitt liv i bön och i att läsa Ordet och religiösa böcker. Detta menar de vara att avsäga sig världen och leva i anden och inte i köttet. Men genom mycken erfarenhet och av samtal med änglarna har jag fått veta att det alls inte förhåller sig så. Tvärtom har jag fått lära mig att de som avsäger sig världen och lever i anden på detta sätt ådrar sig ett trist liv, som inte är mottagligt för den himmelska glädjen, eftersom varje människas liv förblir hos henne. För att människan skall kunna ta emot himlens liv måste hon fastmer leva i varje avseende i världen och deltaga i dess sysslor och göromål och genom ett moraliskt och samhällsnyttigt liv ta emot det andliga livet. Det har dessutom sagts mig att på intet annat sätt kan det andliga livet formas i människan och hennes ande beredas för himlen. Att leva ett inre liv och inte samtidigt ett yttre är nämligen som att leva i ett hus, som inte har någon grund och som antingen så småningom sätter sig och får sprickor och råmnar eller vacklar, tills det faller omkull.

529. Om man betraktar och undersöker människans liv med förnuftig insikt, så finner man att det är trefaldigt, nämligen andligt, moraliskt och samhällsinriktat, och att dessa tre olika slag av liv är skarpt avgränsade från varandra. Det finns nämligen människor som lever enligt samhällets ordning, men inte ett moraliskt och andligt liv. Det finns också människor som lever ett moraliskt liv, men inte ännu ett andligt liv. Och det finns människor som

lever såväl enligt samhällets ordning som ett moraliskt och samtidigt andligt liv. Dessa senare är de som lever himlens liv, medan de förra är de som lever världens liv, skilt från himlens liv. Av detta kan man först fastslå att det andliga livet egentligen inte är skilt från det naturliga livet eller från världens liv, utan att det är förbundet med det såsom själen är förbunden med sin kropp. Om de skildes åt skulle det, som just ovan sagts, vara som att bo i ett hus som inte har någon grund. Det moraliska och samhällliga livet är just det område där det andliga livet finner uttryck. Det andliga livet består nämligen i att vilja väl, och det moraliska och samhällliga livet i att handla väl. Om det andliga livet skiljs från det moraliska och samhällliga livet, består det blott i att tänka och tala. Och eftersom viljan då inte har någon stödjepunkt, drar den sig tillbaka, och likväl är ju viljan själva det andliga hos människan.

530. Att det inte är så svårt som man tror att leva ett liv som leder till himlen, kan man se av det som följer. Vem kan inte leva ett samhällslojalt och moraliskt liv? Varje människa införs ju från sin tidigaste ålder i ett sådant liv och känner till hurdant det är från sitt liv i världen. Var och en, såväl den onda som den goda människan, lever också ett samhällslojalt och moraliskt liv, ty vem vill inte kallas hederlig, och vem vill inte kallas rättskaffens? Nästan alla betar sig i yttre avseende hederligt och rättskaffens i så hög grad att det ser ut som om de vore av hjärtat hederliga och rättskaffens eller som om de handlade av verklig hederlighet och rättvisa. Så bör också en andlig människa leva, vilket hon kan lika lätt som en naturlig människa. Det är bara den skillnaden att den andliga människan tror på det Gudomliga och handlar hederligt och rätt, inte bara därför att det är i enlighet med samhällslagarna och morallagarna att handla på det sättet, utan också därför att det är i enlighet med de Gudomliga lagarna. Eftersom den andliga människan i sitt handlande tänker på de Gudomliga lagarna står hon nämligen i kontakt med himlens änglar, och i den mån hon gör det är hon förbunden med dem, och därigenom öppnas hennes inre människa, som i sig själv betraktad är den andliga människan. När människan är sådan adopteras och leds hon av Herren utan att själv veta om det, och det hederliga och rätta som hon då gör och som tillhör det moraliska och samhällsinriktade livet kommer då från ett andligt ursprung, och att handla hederligt och rätt från ett andligt ursprung är att handla från själva det hederliga och rätta eller att göra det av hjärtat.

[2] En sådan andlig människas rättskaffenhet och hederlighet ser till sin yttre form precis likadan ut som rättskaffenheten och hederligheten hos naturliga människor och till och med hos onda och infernaliska människor, men till sin inre form är de helt annorlunda. Onda människor handlar nämligen rättvist och hederligt endast för sin egen och världens skull. Om de inte fruktade för lagen och var rädda för straff och för att förlora sitt goda namn och rykte, sitt levebröd och liv, skulle de handla alltigenom ohederligt och orättfärdigt, eftersom de varken fruktar Gud eller någon Gudomlig lag och alltså inte hålls tillbaka av något inre band. Följaktligen skulle de bedra, utplundra och skändligen förgripa sig på andra människor så mycket de kunde och med största nöje. Att onda människor till sitt inre är sådana framgår särskilt tydligt av människor av samma karaktär i det andra livet, där varje människas yttre attribut tas bort, och de inre kännetecknen som hon omsider lever med i evighet träder fram (se ovan, nr 499–511). Eftersom dessa människor då handlar utan några yttre hämningar, vilka, som ovan sagts, är fruktan för lagen och för att förlora sitt goda namn och rykte, sitt levebröd och liv, så handlar de då dåraktigt och skrattar åt det som är hederligt och rättvist.

[3] De däremot som på grund av de Gudomliga lagarna handlat hederligt och rättvist handlar vist, när deras yttre sidor har avlägsnats och de lämnas åt sina inre karaktäregenskaper, emedan de då är förbundna med himlens änglar, varifrån de får sin vishet. Av det ovan sagda kan det nu för första gången vara tydligt att den andliga människan kan handla alldeles likadant som den naturliga människan, när det gäller ett samhällslojal och moraliskt liv, blott med den skillnaden att den andliga människan till sin inre människa, det vill säga till sin vilja och sin tanke, är förbunden med det Gudomliga (se ovan, nr 358–360).

531. Till detta kommer att såväl det andliga livets som samhällslivets och det moraliska livets lagar tillkännages i Tio Guds bud, i de tre första det andliga livets lagar, i de fyra följande samhällslivets lagar och i de tre sista det moraliska livets lagar. Den blott naturliga människan lever i yttre avseende lika mycket i enlighet med dessa bud som den andliga människan. Hon tillber det Gudomliga, går i kyrkan, lyssnar på predikningar, och antar en andäktig min på samma sätt som den andliga människan. Hon mördar inte, begår inte äktenskapsbrott, stjälar inte, bär inte falskt vittnesbörd och bedrar inte sina medmänniskor på deras ägodelar. Men dessa bud håller hon endast för sin egen

skull och för att det skall synas inför världen. Till sin inre form är nämligen denna samma människa helt motsatt vad hon ser ut att vara i yttre avseende. I sitt hjärta förnekar hon nämligen det Gudomliga, låtsas vara from då hon går i kyrkan, och när hon är ensam skrattar hon åt kyrkans heliga handlingar, i övertygelsen om att dessa bara är till för att hålla den enfaldiga hopen i styr.

[2] En sådan människa står följaktligen helt söndrad från himlen, och eftersom hon inte är en andlig människa är hon egentligen inte heller vare sig en moralisk eller en samhällslojal människa. Även om hon inte mördar, så hyser hon likväl hat mot alla som står henne emot och brinner av hämnd på grund av hatet. Om hon inte hölls tillbaka av samhällets lagar och yttre band, som skapar fruktan hos henne^a, skulle hon därför mörda, och eftersom hon vill mörda, så följer att hon ständigt gör det i tankarna. Trots att hon inte begår äktenskapsbrott, så är hon likväl, därför att hon anser äktenskapsbrott var tillåtet, alltjämt en äktenskapsbrytare, ty i den mån hon kan det, och i den mån det är möjligt, begår hon detta brott. Så också, även om hon inte stjälar, hyser hon likväl begär efter andra människors ägodelar och anser inte bedrägerier och illfundiga knep vara lagstridiga och är därför alltjämt till sinnelaget en tjuv. På ett liknande sätt följer hon inte heller det moraliska livets föreskrifter, som lär att man inte får bära falskt vittnesbörd och inte ha lust till andra människors egendom. Sådana är alla människor som förnekar det Gudomliga och inte har ett av religion betingat samvete. Att de är sådana framgår alldeles tydligt av likadana människor i det andra livet, när deras yttre särdrag har blivit avlägsnade och de hänger sig åt sitt sinnes inre egenskaper. Eftersom de är skilda från himlen, handlar de då som ett med helvetet och sällar sig följaktligen till dem som bor där.

[3] Helt annorlunda förhåller det sig med dem som av hjärtat erkänt det Gudomliga och i sitt livs handlingar tagit hänsyn till de Gudomliga lagarna och handlat efter de tre första buden i Tio Guds bud lika mycket som efter de övriga buden. När dessa människor befriats från sina yttre sidor och överlämnats åt sina verkliga, inre, egenskaper, blir de visare än de var i världen. Väl inkomna i sina inre sinnessillstånd är detta för dem som att byta från mörker till ljus, från okunnighet till vishet och från ett trist till ett lyckligt liv, eftersom de är i det Gudomliga och alltså i himlen. Allt det ovanstående har sagts för att man skall veta, hurdana den ena såväl som den andra sortens människor är, fast båda har levt ett till det yttre likartat liv.

532. Var och en kan inse att människans tankar frambringas och inriktas sig alltefter hennes avsikter eller vad det nu än är hon åsyftar. Tanken är nämligen människans inre syn, som liknar den yttre synen däri att vart den än riktas och vad den än har i sikte, dit vänder den sig och där dröjer den sig kvar. Om alltså den inre synen eller tanken vänds till världen och dröjer sig kvar där, så följer att tanken blir världslig. Om den vänds till människan själv och hennes personliga ära, blir den kroppsligt sinnad. Å andra sidan, om den inre synen eller tanken vänds till himlen, blir den himmelsk. I samma mån skärps och förhöjs den. Men om den vänds mot en själv drar den sig bort från himlen och fördjupar sig i det kroppsliga, och om den vänds mot världen viker den också av från vägen till himlen och förirrar sig bland allt det som finns inför ögonen.

[2] Det är människans kärlek som ger upphov till hennes avsikter och inriktar hennes inre syn eller tanke på sina objekt. Alltså inriktar sig självkärleken på sig själv och sina syftemål, världskärleken på världsliga syftemål, och den himmelska kärleken på himmelska syftemål. Man kan alltså veta hurdana människosinnets inre syftemål är, om man känner människans kärlek. Hos den som älskar himlen är de inre tankarna upphöjda mot himlen och öppna uppåt. Hos den som älskar världen och sig själv är de inre tankarna avspärrade uppåt, men har obehindrat utlopp utåt. Av detta kan man sluta sig till följande. Är sinnets högre syften avspärrade uppåt, då kan människan inte längre se de mål som hör till himlen och kyrkan, utan dessa befinner sig i tätt mörker – och de mål eller föremål som är i tätt mörker antingen förnekar hon eller inser inte vad de är. Det är av denna anledning som de som älskar sig själva och världen över allt, eftersom sinnets högre syften hos dem är blockerade, i sitt hjärta förnekar de Gudomliga sanningarna. Om de från sitt minne skulle säga något om dem förstår de dem likväl inte. De ser faktiskt inte annorlunda på dem än som på något jordbundet och materiellt. Eftersom de nu är sådana kan de inte annat än rikta in sinnet på de tankeobjekt som får tillträde genom kroppens sinnen, och endast i dessa finner de nöje. Bland dessa tankeobjekt finns faktiskt en hel del som rent ut sagt är snuskigt, sedlighetssårande, skändligt och brottsligt och som inte kan avlägnas eftersom det hos dessa människor inte förekommer något inflytande från himlen i deras sinnen, då ju dessa, som ovan sagts, är tillslutna uppåt.

[3] Människans avsikter, som bestämmer den inre synens eller tankens inriktning, bildar hennes vilja. Det som människan vill, det har hon nämligen också som avsikt, och det som hon har som avsikt, det tänker hon också. Om

människan siktar på himlen, riktar hon därför sin tanke ditåt och med tanken hela sitt sinne, som följaktligen också då är i himlen, och från himlen ser hon det som finns i världen under sig på samma sätt som den som blickar ned från ett hustak. Därför är det så att den människa, vars inre tanke- och viljevärld, som tillhör sinnet, står öppen mot himlen, kan se ondskorna och falskheterna hos sig, ty dessa befinner sig under hennes andliga sinne. Den människa däremot, vars inre tanke- och viljevärld inte är öppen mot himlen, kan inte se sina ondskor och falskheter, eftersom hon befinner sig mitt ibland dem och inte ovanför dem. Av detta kan man nu sluta sig till varifrån människans visdom kommer och varifrån hennes dårskap kommer, och man kan också sluta sig till hurdan hon kommer att bli efter döden, när hon blir fri att vilja och tänka och även handla och tala i enlighet med sina inre avsikter och tankar. Detta har också blivit sagt för att det skall bli känt hurdan människan är till sin inre människa, hur mycket hon än ser ut att likna andra med avseende på sin yttre människa.

533. Att det inte är så svårt som man tror att leva himlens liv framgår nu klart av att när något inträffar som man vet vara ohederligt och orättfärdigt och som sinnet dras till, behöver man endast tänka på att det inte bör göras därför att det är emot de Gudomliga buden. Om människan vänjer sig vid att tänka på det sättet och av vana lägger grunden till en sådan karaktär, så förbinds hon så småningom med himlen, och i den mån som människan förbinds med himlen, öppnas de övre delarna av hennes sinne, och i den mån dessa öppnas, ser människan vad det är som är ohederligt och orättfärdigt, och i den mån hon ser detta kan det avlägsnas. Inget ont kan nämligen avlägsnas förrän man har sett det. Detta är ett tillstånd som människan på grund av sin frihet kan gå in i, ty vem kan inte på grund av sin frihet tänka på detta sätt? Men när hon har kommit in i detta tillstånd, då är det Herren som utför alla de goda gärningarna hos henne och gör så att hon inte bara kan se det onda hon vill, utan också har förmåga att inte vilja det och förmåga att vända sig bort från det. Det är detta som menas med Herrens ord:

Mitt ok är skonsamt och min börda lätt. (*Matt 11:30.*)

Man bör emellertid inse att svårigheterna med att tänka på detta sätt och att stå emot sina onda begär växer i samma grad som människan gör ont med vilja. I samma grad vänjer hon sig nämligen vid det onda tills hon slutligen inte ser det,

och längre fram kommer hon att älska det, och på grund av kärlekens förnimmelse av nöje däri kommer hon att ursäkta det och med hjälp av alla möjliga villfarelser bekräfta det och kalla det tillåtet och gott. Men detta händer med dem som i ungdomsåren utan hämningar kastar sig in i illgärningar och som då samtidigt av hjärtat förkastar de Gudomliga buden.

534. En gång framställdes för mig den väg som leder till himlen och den väg som leder till helvetet. Jag såg först en bred väg som ledde åt vänster, det vill säga åt norr, och många andar syntes gå på den. På avstånd syntes en ganska stor sten där den breda vägen slutade. Från den stenen utgick sedan två vägar, den ena åt vänster och den andra i motsatt riktning åt höger. Den som ledde åt vänster var trång och smal och ledde genom det västra väderstrecket söderut och alltså in i himlens ljus. Den väg som ledde åt höger var bred och rymlig och ledde snett nedåt mot helvetet. Alla syntes först gå på samma väg ända till den stora stenen vid vägskälet, men när de kom dit skildes de åt. De goda vek av åt vänster och gick in på den smala vägen som ledde till himlen, men de onda såg inte stenen vid vägskälet utan föll över den och gjorde sig illa, och när de hade rest sig sprang de vidare på den breda vägen till höger, som ledde mot helvetet.

[2] Efteråt förklarades det för mig vad allt detta betydde. Den första vägen, som var bred, och på vilken många såväl goda som onda gick tillsammans och talade med varandra som vänner, symboliserade – då det så vitt man kunde se inte fanns någon skillnad mellan dem – de människor som i yttre avseende lever lika hederligt och rättskaffens och som man därför inte kan skilja mellan när man ser dem. Stenen vid vägskälet eller hörnet, som de onda föll över och som de sedan sprang bort ifrån på den väg som ledde till helvetet, förebildade den Gudomliga sanningen, som förnekas av dem som inriktar sig på helvetet. I den högsta meningen betecknade denna sten Herrens Gudomliga Mänskliga. De däremot som erkände den Gudomliga sanningen och på samma gång Herrens Gudomlighet fördes fram på den väg som ledde till himlen. Av detta framgår det återigen att de onda i yttre avseende lever samma sorts liv som de goda, eller går fram på samma väg lika så lätt som de goda, och dock leds de som av hjärtat erkänt det Gudomliga, och främst då de inom kyrkan som erkänt Herrens Gudomlighet, till himlen, medan de som inte erkänt Herrens Gudomlighet förs till helvetet.

[3] De tankar hos människan som utgår från hennes avsikt eller vilja förebildas i det andra livet av vägar. Dessa vägar framställs där också åskådligt i full överensstämmelse med de tankar som utgår från avsikten, och varje människa vandrar också på dessa vägar i enlighet med sina tankar, som har sitt ursprung i hennes avsikt. Det är därför man kan lära känna andarnas karaktär och tankar av deras vägval. Av detta framgår det också tydligt vad som menas med Herrens ord:

Gå in genom den trånga porten. Ty den port är vid och den väg är bred som leder till fördärvet, och många är de som går fram på den. Men den port är trång och den väg är smal som leder till livet, och få är de som finner den. (*Matt. 7:13, 14.*)

Att den väg som leder till livet är smal är inte därför att den är svår, utan, som sagt, därför att det är så få som finner den. Av den sten som sågs i hörnet där den breda allmänna vägen slutade, och varifrån två vägar sågs leda i motsatta riktningar, framgår det klart vad som menas med dessa Herrens ord:

Har ni inte läst vad som står skrivet? Stenen som husbyggarna ratade har blivit en hörnsten. Den som faller på den stenen blir sönderslagen. (*Luk. 20:17, 18.*)

En ”sten” betecknar det Gudomliga sanna, och ”Israels sten” betecknar Herren med avseende på det Gudomliga Människliga. ”Husbyggarna” är de som tillhör kyrkan. ”Hörnstenen” är där vägskalet är. ”Att falla” och ”att bli sönderslagen” är att förneka och förgås²⁸⁰.

535. Det har förunnats mig att tala med några i det andra livet, som under livet på jorden hade dragit sig tillbaka från all världslig verksamhet för att leva ett fromt och heligt liv, och även med några som hade späkt sig på allsköns olika sätt, i tron att detta var att avsäga sig världen och underkuva helvetets lustar. Då emellertid de flesta av dessa människor därigenom hade ådragit sig ett trist liv och avlägsnat sig från det människokärlekens liv som inte kan levas annat än genom att aktivt delta i världens liv, kan de inte förenas med änglarna. Änglarnas liv är nämligen ett förnöjsamt liv på grund av en inre känsla av lycka och består i att utföra goda gärningar, som är verk av människokärlek. Därtill kommer att de som har levt ett från världsliga sysslor undandraget liv är upptända av tanken på sin egen förtjänst och åtrår därför ständigt himlen och tänker på himlens lycka som en intjänad lön och är fullständigt okunniga

om vad himmelsk lycka är. När sådana människor släpps in bland änglarna och i deras glädje – som är utan all tanke på egen förtjänst och består i att utföra verkligt arbete och praktiska tjänster och i en känsla av lycka på grund av det goda som dessa tjänster ger upphov till – så förundrar de sig storligen, såsom de människor gör som ser något för sin tro fullständigt främmande. Eftersom de inte är mottagliga för den himmelska glädjen, går de därför sin väg och förenas med de sina, som i världen varit i ett liknande liv som de själva.

[2] De däremot som levt ett i yttre avseende heligt liv, som beständigt gått i kyrkan och där deltagit i bönerna och späkt sig till kropp och själ, men som samtidigt ständigt tänkt på sig själva och trott att de därigenom skulle aktas och äras framför andra och till sist efter döden bli ansedda som helgon, dessa är i det andra livet inte i himlen, därför att de har gjort allt detta för sin egen skull. Eftersom de har befläckt de Gudomliga sanningarna med den självkärlek som de sänkt ned dem i, är en del av dem så galna att de tror sig vara gudar och är därför i helvetet bland likasinnade andar. En del av dem är lömska och svekfulla och befinner sig därför i de svekfullas helveten. De är sådana som med hjälp av knep och slughet har levt i ett yttre måtto så fromt liv att det har förmått folk i allmänhet att tro att det fanns en Gudomlig helighet i dem.

[3] Sådana är många av helgonen inom den påviska religionen. Jag har talat med några av dem, och det avslöjades då tydligt för mig hurdant deras liv hade varit i världen och hurdant det blev efteråt. Allt detta har sagts för att man skall veta att det liv som leder till himlen inte är ett liv avstängt från världen, utan ett liv i världen, och att ett liv i fromhet utan ett liv i människokärlek – en kärlek som kan skapas inom människan endast medan hon lever i världen – inte leder till himlen. Ett liv i människokärlek däremot leder till himlen, och ett liv i människokärlek består i att handla hederligt och rättskaffens i varje arbete och i varje ärende och uppdrag från ett inre och alltså från ett himmelskt ursprung. Och detta himmelska ursprung innebor i människokärlekens liv, när människan handlar hederligt och rättskaffens, därför att detta är att handla enligt de Gudomliga lagarna. Att leva detta människokärlekens liv är icke svårt, men att leva ett liv i fromhet söndrat från ett liv i människokärlek är svårt, ty ett sådant liv leder lika mycket bort från himlen som det förmodas leda till himlen²⁸¹.